TAEVA KINGITUS

Bekah Brunstetter

Bekah Brunstetter

TAEVA KINGITUS

(Going to a Place Where You Already Are)

LAVASTAJA JA TÕLKIJA
Liis Aedmaa

KUNSTNIK
Annika Lindemann

MUUSIKALINE KUJUNDAJA
Peeter Konovalov

VALGUSKUJUNDAJA
Mari-Riin Paavo

GRIMMIKUNSTNIK JA PARUKAMEISTER
Ülle Konovalov

INSPITSIENT
Aili Nohrin

VALGUSMEISTER
Mari-Riin Paavo

HELIMEISTER
Elari Ennok

GRIMEERIJA
Ülle Konovalov

KOSTÜMEERIJA
Liia Prants

LAVAMEISTER
Raul Meiesaar

Näidendi autoriõigusi vahendas Eesti Teatri Agentuur

Esietendus 13. septembril 2025 Ugala teatri väikeses saalis

LOOMINGULINE JUHT
Liis Aedmaa

TEATRIJUHT
Heigo Teder

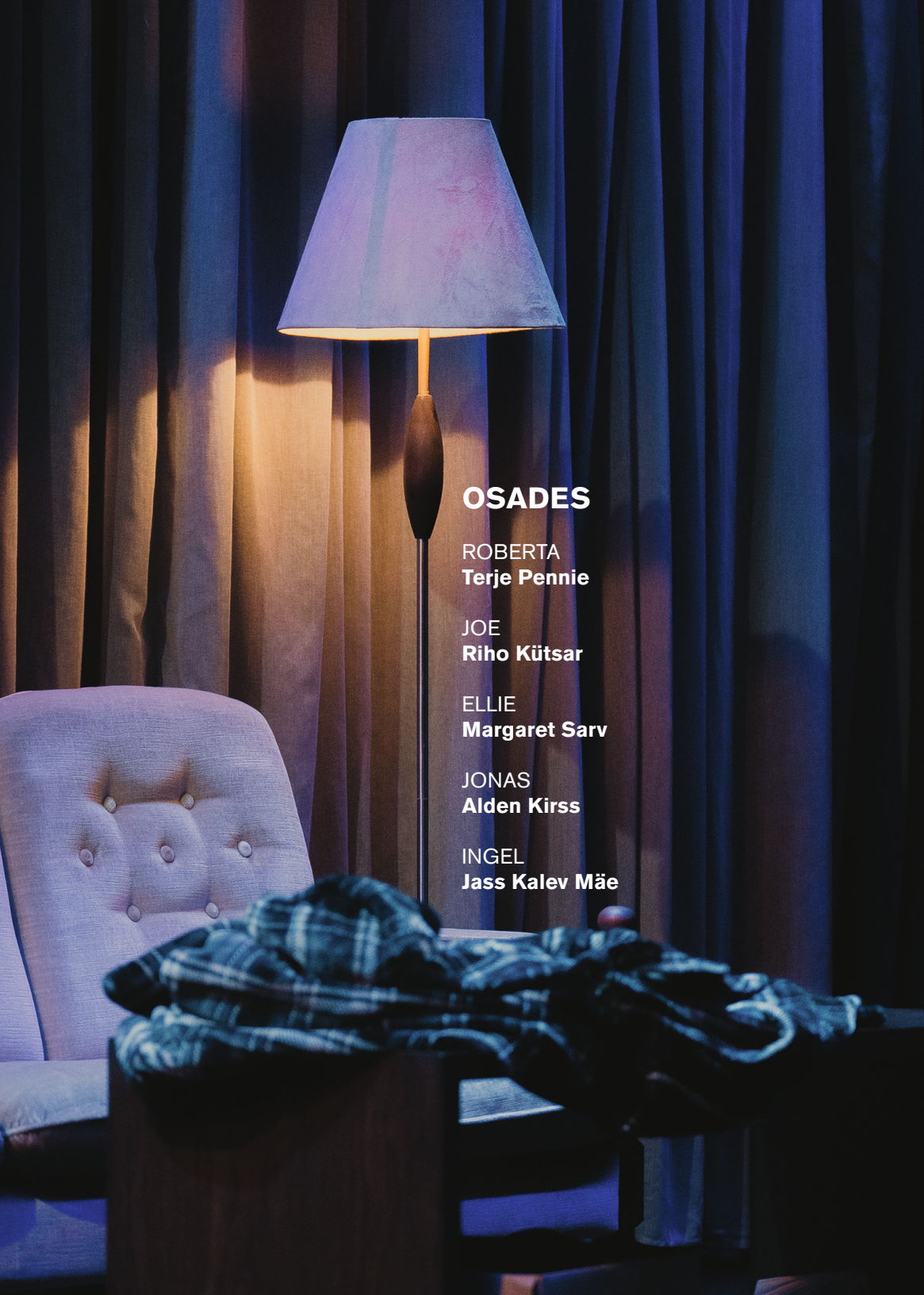

OSADES

ROBERTA
Terje Pennie

JOE
Riho Kütsar

ELLIE
Margaret Sarv

JONAS
Alden Kirss

INGEL
Jass Kalev Mäe

Bekah Brunstetter (sünd 1982) on Ameerika Ühendriikide näitekirjanik ja stsenarist. Ta omandas bakalaureusekraadi Põhja-Carolina Ülikoolis Chapel Hillis ja magistrikraadi dramaturgias New Yorgi teatrikoolis The New School. Ta on kirjutanud hulgaliselt näidendeid: „F*cking Art“ (võitis Samuel French Off-Off Broadway lühinäidendivõistluse peaauhinna), „I Used to Write on Walls“, „Oohrah“, „Be a Good Little Widow“, „Going to a Place Where You Already Are“ ja „The Cake“, mis on inspireeritud USA ülemkohtu kaasusest Masterpiece Cakeshop *versus* Colorado Civil Rights Commission. Neist viimast on lavastatud üle maailma rohkem kui 100 korda.

Brunstetter on üks naisautorite nähtavust edendava rühmituse The

Kilroys asutajaliikmetest ning on teinud koostööd mitme maineka kirjutamisühingu ja teatriga. Temalt pärineb ka Broadwayl lavastatud muusikali „The Notebook“ libreto. Stsenaristina on ta kirjutanud pilootosi veebikanalitesse Hulu, Apple, Skydance, Heyday ja Bad Robot. Ta on menusarjade „This Is Us“, „Switched at Birth“, „American Gods“ ja „Maid“ stsenarist. Viimase eest pälvis ta Ameerika Stsenaristide Gildi (WGA) auhinna.

Näidend „Taeva kingitus“ („Going to a Place Where You Already Are“) esietendus 2016. aastal teatri South Coast Repertory laval ja võeti kriitikute poolt soojalt vastu. Brunstetter oskab käsitleda eksistentsiaalseid ja suuri küsimusi usutavas võtmes. Ta põimib oskuslikult päriselulist ja väljamõeldut. Näiteks peategelase Roberta nimi pärineb ühelt tema vanaemalt ja üks näidendi keskseid sündmusi teiselt. „Taeva kingituse“ esmalavastaja Marc Masterstoni võlus Brunstetteri iseäralik ja naljakas stiil. Juba esimestest lehekülgedest alates on tegelased paeluvalt kummalised. Nagu autor ise kirjeldab, on kõik tema kirjutised segu draamast ja komöödiast: „Kõik, mida ma kirjutan, on dramöödia. Mulle meeldib end kirjutamisega lõbustada, kuid samas ma proovin küsida suuri küsimusi, mistõttu on see alati kombinatsioon neist kahest.“

„RIDADE VAHEL ON ALATI ARMASTUS“

Vastab lavastaja Liis Aedmaa

Sinu lugemislaualt on Ugala lavale jõudnud kümneid näidendeid. Mis on need esimesed asjad, mida uuest materjalist otsid?

Kas mul on huvitav? Kas näitlejatel on, mida mängida? Mis on see, mis jääb ridade vahele? Mõnikord võib mind paeluda ka ainult autori keelekasutus või stiil. Lavastaja ja näitlejad veedavad ühe näidendiga proovisaalis tunde ja päevi, mistõttu ei tohiks neil hakata igav. Näidendeid ja žanre on väga erinevaid, aga seal peab olema piisavalt kihistusi, mida nad saaksid koos tõlgendama ja lahendama hakata. Teinekord võib muidugi ette sattuda mõni päris hästi kirjutatud näidend, kuid mille teema ei lähe mulle endale üldse korda. Kui ma varem dramaturgina lugesin näidendeid pilguga, kas need võiksid sobida Ugala repertuaari ja millisele lavastajale ühte või teist pakkuda, siis nüüd on tekkinud kõrvale veel üks küsimus – kas ma ise tahaksin antud materjali lavastada. Ütleme nii, et halva näidendi tunneb ära päris kiiresti, aga hea näidend ei pruugi end esimesel lugemisel veel üldsegi kätte anda. Võib-olla peaks vastama, et huvitavaks läheb siis, kui tunnetus on õige, aga esimese lugemisega ei saa veel aru, miks see õige on.

Mis Sind Bekah Brunstetteri „Taeva kingituse“ („Going to a Place Where You Already Are“) juures paelus?

Ma lugesin seda näidendit esimest korda mõned aastad tagasi. Mind võlus kohe näidendi alguses olev autori pühendus oma vanavanematele: „Neile, kes elus, neile, kes suremas, ja neile, kes on juba seal.“ Hiljem Brunstetteri intervjuusid lugedes sain ma teada, et kirjutamisprotsessi ajal suhtles ta väga aktiivselt oma vanavanematega. Selline põlvkondadeülene liin on väga inspireeriv. Minu vanavanemad on juba aastaid surnud, sest kui mina sündisin, olid nemad juba päris vanad. Teadmine, et peaks vanavanematega rohkem rääkima ja nende elu kohta küsima, tekkis alles tagantjärele. Näidendi avastseenis on kohe koht, kus üks noor poiss peab oma vanaema matusel kõne. Tema öeldu võib kõlada trafaretsena, kuid see on õige – vanemate inimestega on oluline suhelda ja neilt elutarkusi õppida. Mul on tunne, et mingitel hetkedel on noortel inimestel vanavanematest tunduvalt rohkem kasu kui vanematest. Vanavanemate nõuanded ei ole kammitsetud lapsevanemlikest kasvatusküsimustest ja tulevad palju suurema

elukogemuse pinnalt. Ma usun, et nad suudavad jääda objektiivsemaks ja oskavad mõista, et mõnikord on noorel inimesel lihtsalt tarvis, et teda ära kuulatakse ja kinnitatakse – kõik saab korda. Vanemad kipuvad teinekord kohe uljalt laste probleeme lahendama hakkama, aga see ei pruugi olla parim tee. Iga noor peab oma ämbrid ikka ise läbi kolistama. Kui autor on selle näidendi pühendanud oma vanavanematele, siis mina lavastajana tahaksin selle lavastuse pühendada oma laste vanavanematele.

„Taeva kingituses“ on suur roll uskumustel ja imedel. Nii-öelda teaduslik maailmapilt põrkub usuga. Kuidas Sina nendesse teemadesse suhtud ja mida ise usud?

Ma arvan, et kui inimene usub millessegi, mis teda aitab või annab lootust ja rahu, siis miks ta ei võiks seda teha? Eriti kui see kellelegi liiga ei tee. Ma ei ole teadlane, mistõttu ma täpselt ei tea, mida on või ei ole võimalik tõestada, kuid ma usun, et kõik need tuhanded inimesed, kes on rääkinud uskumatuid lugusid, mida teadus ei suuda tõestada, ei saa olla neid välja mõelnud. Mõned kindlasti on, aga ma tahaks loota, et lisaks käega katsutavale ja silmaga nähtavale maailmale on siin siiski veel midagi. Ei tundu loogiline, et ühel hetkel me lihtsalt sureme ära ja muutume liivateradeks. Mulle tundub, et inimestel on eri eluetappidel tarvis millessegi uskuda, mis iganes see siis ka oleks, millest ammutada elutahet ja jõudu. Ohtlikuks läheb asi siis, kui ennast ja oma uskumusi hakatakse liiga tõsiselt võtma. Kui inimene annab mingi eesmärgi nimel ära osa oma vabast tahtest ja hakkab kõike läbi selle prisma tõlgendama. See ei puuduta ainult religioone, vaid kõiki uskumise vorme. Ka selliseid, mida tänapäeva meedia armastab uhhuu-teadusteks kutsuda. Hästi labane näide, aga kui ühel hetkel kellelegi tundub, et ta ilma kristallita ei või kodunt lahkuda, siis on juba natuke halvasti.

Kvantfüüsikas võime jõuda sfäärideni, mida on talupojamõistusega väga raske hoomata.

Jah, oleks ju absurdne väita, et aastaks 2025 on inimmõistus ja -teadus arenenud oma lõpp-punkti. Kunagi arvasid kõik inimesed, et maa on lapik ja universumi keskpunkt. Seega asjad, mis täna näivad täiesti elementaarsed, ei pruugi seda saja aasta pärast enam olla. Järgnevatele põlvkondadele võib tunduda täiesti napakas, et praegu kasutatakse nii palju mobiiltelefone. Me ei tea seda ette.

Kui mina „Taeva kingitust“ lugesin, siis tekst võlus oma helgusega. Tõsistele teemadele vaatamata mõjub lugu inspireerivalt ja lootusrikkalt. Kuidas Sina näidendi tähenduse kokku võtaksid?

Tahaks öelda lihtsalt, et armastus võidab kõik. Mulle meeldivad väga selle näidendi peategelased Roberta ja Joe. Nagu nad ise ütlevad – noorema-poolsed vanad, kes on juba 30 aastat koos elanud. Mu meelest on autor osanud meisterlikult kujutada nende omavahelist suhet. Ükskõik kui palju nad mingite põhimõtteliste ja väga tõsiste teemade üle vaidlevad, on

ridade vahel alati armastus. Just sellest lähtuvalt teevad nad oma valikuid. Isegi kui nad ütlevad teineteisele päris karme asju, jääb see tunne alles.

Mis on Sinu jaoks armastus?

Jumal hoia…

Paus.

Minu jaoks võtab armastuse kokku biitlite laul „When I'm Sixty Four" („Kui olen 64-aastane"). Soov ka aastate pärast olla endiselt teineteise jaoks olemas – see ongi minu jaoks armastus. Isegi kui kaks inimest on aastaid koos olnud, ei võta nad teineteist iseenesestmõistetavalt. Nad oskavad olla koos siin ja praegu, kuid neil on selgelt meeles ka see mälupilt, mil nad teineteist esimest korda nägid. See on vastupidine suund nooruse kultusele. Kuidas vananeda koos ja jõuda ühiselt 64. eluaastani? Ma väga imetlen neid inimesi, kes sinna jõuavad, sest võimalusi kõike kihva keerata pakub elu lõputult.

Milline teater on Sind viimasel ajal liigutanud?

See võib kõlada loomingulise juhi promojutuna, aga mind tõesti puudutas Andres Noormetsa lavastatud Noah Haidle'i „Sünnipäevaküünlad". Londonis vaadatud Inglise jalgpallikoondisest ja nende legendaarsest peatreenerist Gareth Southgate'ist rääkiv „Dear England" (kirjutanud James Graham, lavastas Rupert Goold) liigutas aga hoopis teises mõttes. Laval said kokku minu kaks suurt armastust: sport ja teater. Ja nad olid selles lavastuses nii täpselt ja ägedalt kokku pandud. Spordil ja teatril on väga palju ühist. Mõlemad on mängud ja toimuvad siin ja praegu. Iga õhtu on etendus uus ja kuigi teatris on lõpptulemus ette ennustatav, pole see kunagi täpselt ühesugune, vaid sõltub kaasmängija(te)st ja publikust. Spordis samamoodi.

Millist teatrit võiks Eestis rohkem olla?

Eestis on eri žanrid päris hästi esindatud. Võib-olla ma tunnen puudust vaid mingist väga isiklikust teatrist. Aeg-ajalt välisfestivalidele teatrit vaatama sattudes olen näinud lavastusi, kus näiteks on näitleja lavale toonud mingi enda väga isikliku loo, mis tänu asjaolule, et ta on avaliku elu tegelane, omandab täiesti teistsuguse mõõtme ja üldistusjõu. Sellist teatrit kohtab Eestis pigem harva.

Liis Aedmaad küsitles dramaturg Tõnis Parksepp

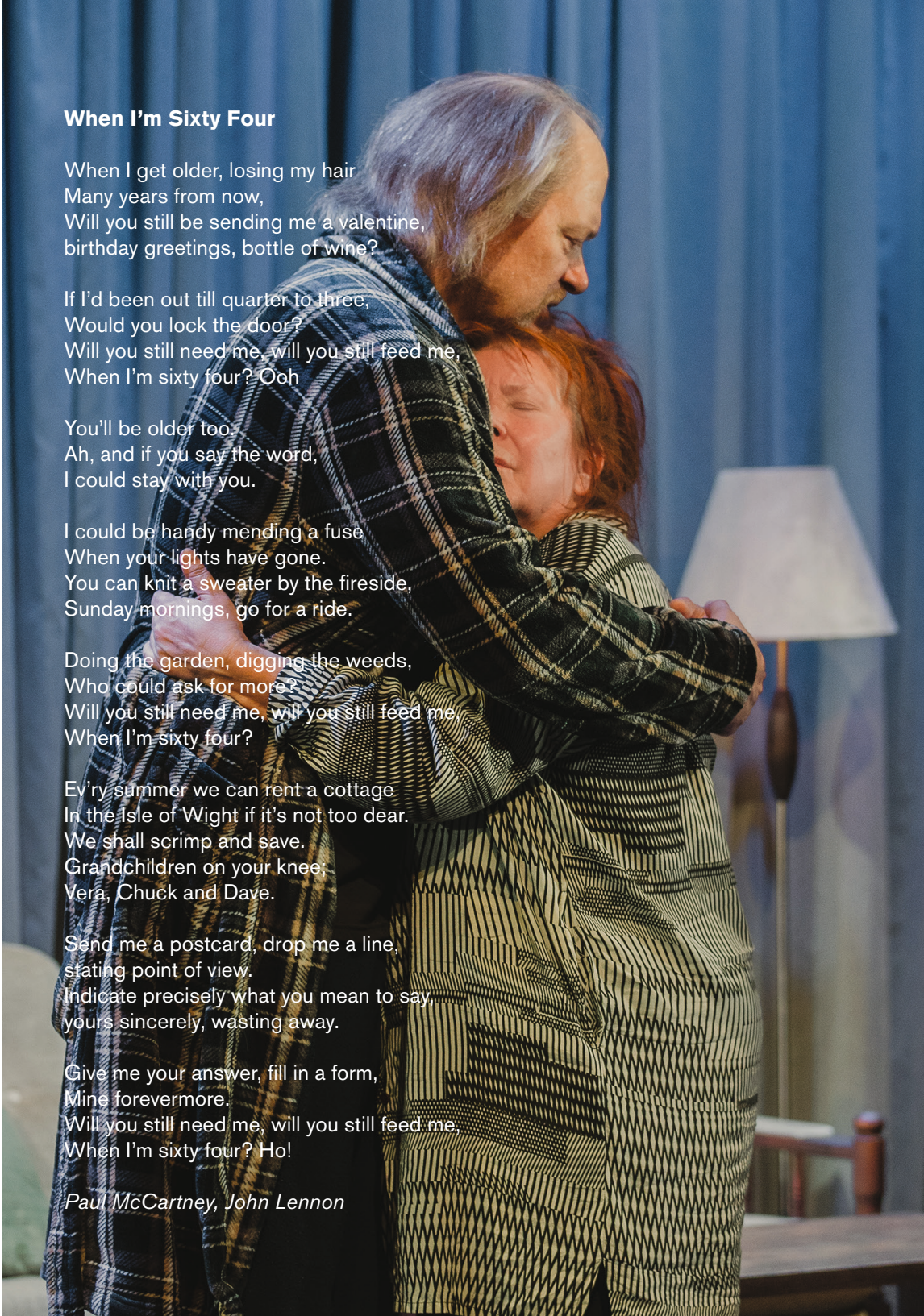

When I'm Sixty Four

When I get older, losing my hair
Many years from now,
Will you still be sending me a valentine,
birthday greetings, bottle of wine?

If I'd been out till quarter to three,
Would you lock the door?
Will you still need me, will you still feed me,
When I'm sixty four? Ooh

You'll be older too,
Ah, and if you say the word,
I could stay with you.

I could be handy mending a fuse
When your lights have gone.
You can knit a sweater by the fireside,
Sunday mornings, go for a ride.

Doing the garden, digging the weeds,
Who could ask for more?
Will you still need me, will you still feed me,
When I'm sixty four?

Ev'ry summer we can rent a cottage
In the Isle of Wight if it's not too dear.
We shall scrimp and save.
Grandchildren on your knee;
Vera, Chuck and Dave.

Send me a postcard, drop me a line,
stating point of view.
Indicate precisely what you mean to say,
yours sincerely, wasting away.

Give me your answer, fill in a form,
Mine forevermore.
Will you still need me, will you still feed me,
When I'm sixty four? Ho!

Paul McCartney, John Lennon

Kui olen 64-aastane

Kui olen vana ja kiilaneb pea
aastate pärast,
kas mulle saadad mõne õnnitlusrea,
sõbrapäevaks veini, mis on hea?

Kui olen väljas poole ööni,
lukustad ukse?
Vajad sa mind, kui ette lööb vanus:
kuuskümmend neli.

Sa ka vananed,
ja kui veel mind tahad,
jään su kõrvale.

Minust on kasu, parandan lambi,
kui pimedasse jääd.
Kood kaminatulel mulle kampsunit,
pühapäeval reisile lä'ed.

Toimetan aias, rohin me peenraid,
kes tahaks rohkem?
Vajad sa mind, kui ette lööb vanus:
kuuskümmend neli.

Üle mere igal suvel lähme puhkama –
kui veel raha on.
Hoiame kokku.
Lapselapsed põlvel,
neid on juba kolm.

Saada postkaarte, kirjuta mulle
kõik, mis hinge peal,
sõnadega ole muidugi täpne,
tervitust ära raiska eal.

Täida mul lahtrid, anna vastus –
alati sinu!
Vajad sa mind, kui ette lööb vanus:
kuuskümmend neli.

Tõlkinud Tõnis Parksepp

ELU PÄRAST SURMA

Kuigi käsitlused surmast ja hingedest on olnud omased ajast aega kõikidele kultuuridele, kirjutas esimese nüüdisaegse käsitluse elujärgsest kogemusest filosoofiaõppejõud Raymond Moody, kelle teos „Elu pärast elu“ (1975, e k 2016) tekitas omas ajas tulise arutelu, kas inimeksistents lõpeb surmaga või mitte. Põhimõtteliselt on olemas kaks seisukohta. Ühtede arvates on surm inimkeha ja teadvuse lõpp, teiste arvates teadvuse ehk hinge üleminek ühest reaalsusest teise. Esimesed rõhutavad, et igasugused surmajärgsed kogemused on vaid meie füüsise kaitsereaktsioon ja hallutsinatsioonid. Teised usuvad imedesse ega pea seesugust seletust piisavaks. Päris tõde ei saa kumbki välja selgitada. Ainsana saab välja tuua sarnase mustri, mida on kogenud inimesed, kes on on olnud kliinilises surmas või elanud läbi raske õnnetuse või haiguse. Kõigi nende elamused on Moody kokku võtnud kirjeldusega:

„Inimene on suremas ja kui tema füüsilised piinad jõuavad haripunkti, kuuleb ta, et arst konstateerib surma. Peagi hakkab ta kuulma ebameeldivat kumisevat või sumisevat heli ja tunneb samal ajal, et liigub suure kiirusega läbi pika pimeda tunneli. Siis leiab ta järsku, et on oma füüsilisest kehast väljunud, kuigi keskkond on endine, ja näeb oma keha eemalt, just nagu oleks ta pealtvaataja. Sellises ebaharilikus seisundis jälgib ta taaselustamiskatseid ja on sügavalt vapustatud.

Mõne aja pärast kogub ta end ning jõuab oma veidra olukorraga pisut harjuda. Ta märkab, et omab ikkagi mingisugust keha, mille loomus ja võimed aga tugevasti erinevad mahajäetud füüsilisest kehast. Varsti hakkavad hargnema sündmused. Talle tullakse vastu ja osutatakse abi. Ta silmab surnud sugulaste ja sõprade hingi ning tema ette ilmub armastav soe vaim, kelle sarnast ta ei ole kunagi varem kohanud – valgusolend. See olend esitab talle sõnatu küsimuse ja ta peab oma elule hinnangu andma, kusjuures olend aitab teda, näidates talle hetkelise panoraamina tema elu tähtsamaid sündmusi. Teatud hetkel leiab ta end mingi barjääri või piiri lähedalt, mis ilmselt eraldab maist elu sealpoolsest. Ometi tajub ta, et peab maa peale tagasi minema, kuna aeg surmaks ei ole veel käes. Ta tõrgub, sest kõik, mida ta on surmajärgses olukorras kogenud, on talle jätnud nii sügava mulje, et ta ei taha tagasi minna. Teda valdavad rõõm, armastus ja rahu. Vastumeelsusest hoolimata ühineb ta siiski uuesti oma füüsilise kehaga ja ärkab ellu.

Hiljem püüab ta sellest teistele jutustada, mis osutub aga raskeks. Kõigepealt ei suuda ta leida sõnu, mis neid ebamaiseid sündmusi küllalt täpselt edasi annaksid. Ka põrkab ta teiste umbusu

vastu ning loobub lõpuks rääkimast. Kuid läbielatu on temasse jätnud sügava jälje ning eriti mõjutanud tema vaateid elu ja surma suhtes.“

Moody on kirjeldanud, kuidas inimesed vajasid seesuguste kogemuste jagamist, olgu need juhtunud nende enda või mõne lähedasega. Samuti oli ka teatav umbusk ja kriitika antud läbielamistest rääkides ootuspärane.

Mõlema vastandliku seisukoha juures kehtib aga sarnane põhimõte. See on vajadus elada siin ja praegu oma elu võimalikult mõistlikult. Juhul kui surm on elu lõpp, oleme vähemalt meile antud aega kasutanud võimalikult hästi. Kui aga surm on uue teekonna algus, pole inimene oma igavikulist hinge mingite kahtlaste tegevustega määrinud.

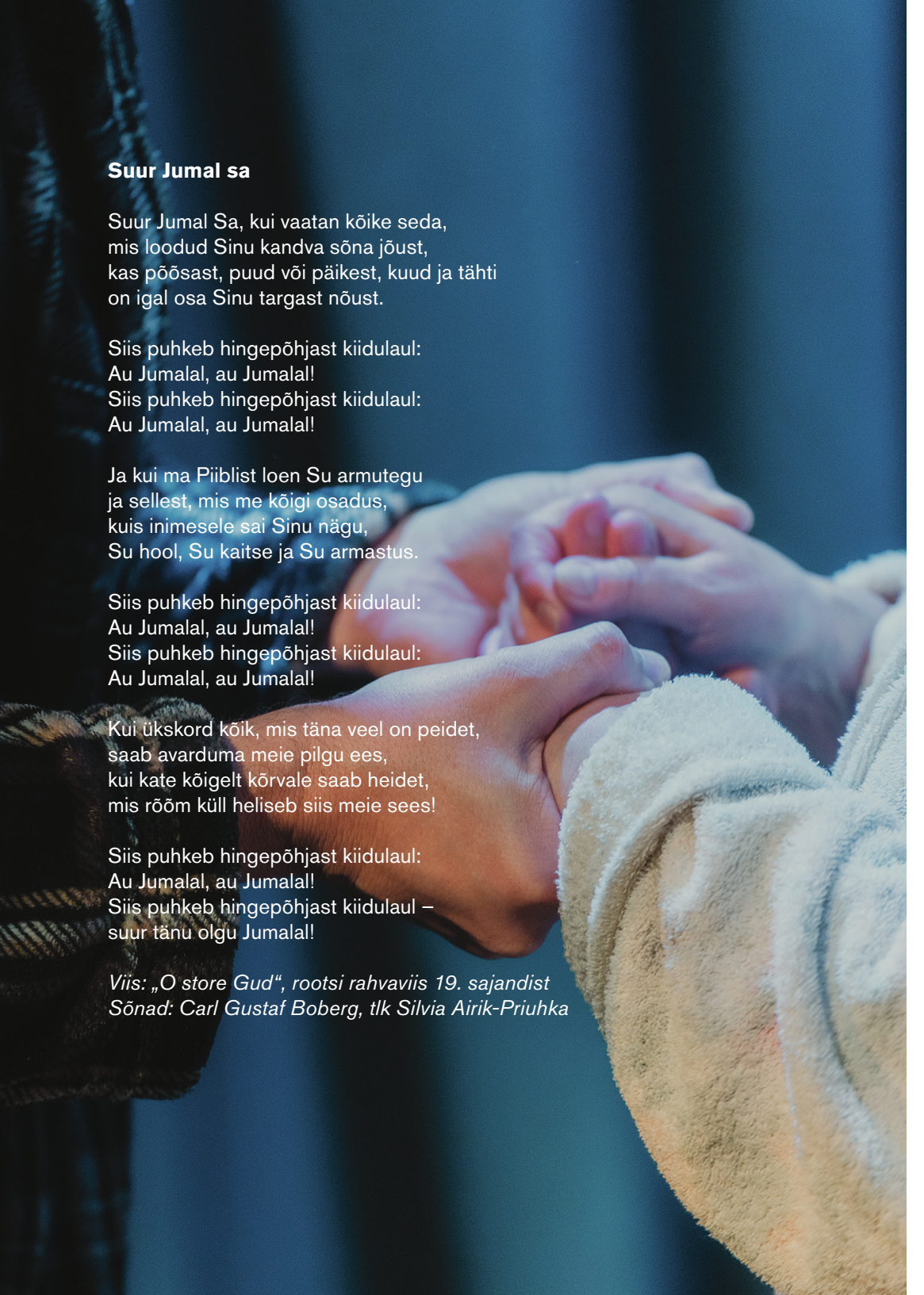

Suur Jumal sa

Suur Jumal Sa, kui vaatan kõike seda,
mis loodud Sinu kandva sõna jõust,
kas põõsast, puud või päikest, kuud ja tähti
on igal osa Sinu targast nõust.

Siis puhkeb hingepõhjast kiidulaul:
Au Jumalal, au Jumalal!
Siis puhkeb hingepõhjast kiidulaul:
Au Jumalal, au Jumalal!

Ja kui ma Piiblist loen Su armutegu
ja sellest, mis me kõigi osadus,
kuis inimesele sai Sinu nägu,
Su hool, Su kaitse ja Su armastus.

Siis puhkeb hingepõhjast kiidulaul:
Au Jumalal, au Jumalal!
Siis puhkeb hingepõhjast kiidulaul:
Au Jumalal, au Jumalal!

Kui ükskord kõik, mis täna veel on peidet,
saab avarduma meie pilgu ees,
kui kate kõigelt kõrvale saab heidet,
mis rõõm küll heliseb siis meie sees!

Siis puhkeb hingepõhjast kiidulaul:
Au Jumalal, au Jumalal!
Siis puhkeb hingepõhjast kiidulaul –
suur tänu olgu Jumalal!

Viis: „O store Gud“, rootsi rahvaviis 19. sajandist
Sõnad: Carl Gustaf Boberg, tlk Silvia Airik-Priuhka

Lavastusala juht **Siim Saarsen**
Kostüümiala juht **Lily Kraav**
Grimmiala juht **Merle Liinsoo**
Tehnikajuht **Margo Siimon**
Lavatehniline juht **Andre Kõiv**
Kunstnikud-dekoraatorid **Taimi Põlme ja Eve Komissarov**
Kostüümimeistrid **Lily Kraav, Viive Tölpus ja Irma Orpana**
Puutöömeistrid **Peeter Raska ja Paul Vester**
Metallitööde meister **Jüri Ignatenko**

Finantsjuht **Helle Konts**
Haldusjuht **Kaido Kivipõld**
Teenindusjuht **Diana Treu**
Personalijuht **Eve Põldsaar**
Turundus- ja avalike suhete juht **Annika Vihmann**
Korraldusjuht **Marii Ingriin Saaremäe**
Müügijuht **Mari Hubel**
Trupijuht **Karl Kena**
Dramaturg **Tõnis Parksepp**
Muusikajuht **Peeter Konovalov**

Kavalehe koostasid **Tõnis Parksepp ja Liis Aedmaa**
Kavalehe keeletoimetaja **Anu Nurk**
Kavalehe fotod proovidest tegi **Annika Vihmann**
Kavalehe ja plakati kujundas **Lauri Järvlepp**

Kavalehe koostamisel on kasutatud erinevaid internetiallikaid: americantheatre.org, breakingcharacter.com, theintervalny.com, en.wikipedia.org, bekahbrunstetter.com, thebeatles.com, eelk.ee. Samuti raamatut: Raymond Moody, „Elu pärast elu“, tlk Aleksander Puumets, Suur Puu, 2016.

Trupp ja teater tänavad: Mart Salumäe, Joonatan Aedmaa, Triin Käpp, Gustav Piir, Viljandi Haigla ning Allan Aedmaa ja Elisa Eesti AS.

Ugala teatrit toetavad Kultuuriministeerium, Eesti Etendusasutuste Liit, Viljandi linn, Prike, Puidukoda, MyFitness ja Viljandi Veevärk

ugala.ee